

OKERAKUGARI

Gure au eko lanean euzkerak dituen eta beti izan dituen arerioak zeintzuk ditugun aipatu genituen. Orain aurkako oyetatik nolabait euzkeraren bizian sortu diran oker batzuk nabari-erazi nai ditugu, lenengoz nolakoak diran eza-gutzeko ta gero bat-banaka edo zuzentzeko bidean sar ote gaitzeken ikusteko. Onela lantxo au au ekoaren bategaz itzat al diteke.

Nlre ustez alde batetik euzkerari berari zor diogu bea ezkoak diran zuze egitea; gero asmo batzuk obeto azaltzeko, ta azkenez gure izkuntza au garbitu ta egokiago erabiltzeko, gurean bizi bear dan bidezko yorana betetzeko.

Ba-dakigu, len bederen, apaizak izan zirala euzker az idazten eta beraren alde lanegiten asi izan zirala. Ta ain zuzen uzkurtzari dagozkion azpegi batzuetan sortu dira emen aipatu nai ditugun oke batzuk; noski, ene ustez oke diranak, gerta baliteke, aitzitik, nik diñodana oker izatea; auxe izan dite-kela iñoiz aitzu gabe, goazen nire aburuz oker diranak zeintzuk ikusten ditudan.

Auxe lenengoa: Mezatan Gure Ma otoya esan aurretik egiten dan beste otoya Laburdi, Benapa oa ta Zuberako eleizetan onela esaten da: "Unen bitartez, unekin eta unetan Yaungoiko Ma guzialdunari..." Siñisten dugunok ba-dakigu ongi "unen" eta "unekin" esatean apaizak eskuetan daukan opa-gai sagaratua aipatzen duela, ta sagaratua dalako Yosukristo'ren gorputza bera dala bertan dagoena. Orela dalarik, ori izaki zentzunduna da, ta zen

beti "unegan" esaten du, ez "unetan"; "unetan" zentzungabekoai dagokie bakarrik. Beraz argi agertzen da or egiten dan okera, ta oker ori Paris'en 1979'ga enean argitaratu zan J.M. de Latxaga apaiz jaunaren "L'exemple de la liturgie en basque" idaztian ere aipatzen da. Bidezkoa dirudi oke ori egokiro zuzentzea, ta orela ortan egoaldekoekin batasun aundiagoa lortu liteke, auek ori ondo esaten dutelako.

Bigaren oke a iparaldean ere egiten da beste otoi bat egiten ari diranean, "Miren Deuna Yainkoa'ren Ama" esaten eta onela ja aitzean: "Egizu otoi gu pekatorosentzat". Auxe parantzeraz esaten dan "Priez pour nous" esakunaren itzulpena dugu zuzen, baña ene ustez gaizki egindako itzulpena. Ona emen zergatik: "Pour" parantzerazko itz orek bi zentzun ditu, euzkeraren -gatik eta entzat atzizkien bitartez adierazten diranak. Eta aipatutako otoyen esaten danari lenengoa biga ena baño obeto dagokio; beraz obeki izango litake "gu pekatorosengatik" esatea orain esaten danaren orde. Beste alde-tik erdera utsa dan "pekatoros" itz ori erabilli orde egokiago izan bear "ogendun" euzkal-itz jato a esatea. Gañera, ba-dago euzkerazko beste era berezia asmoa politago esateko, onela: "gu ogendunon alde", egoaldean erabiltzen dan "alde" esanez; onela ere batasun aundiagoa lo rtuko litzake Euzkadi osoan gauza bera erabiltzean.

Uzkurtzari ere dagokiolarik, "Gure Aita" otoyen, ene iritziz, egokiak ez diran beste iru gauza dagoz oke bezela begira ditzakegunak, alde guztietan berdin age erazten diranak. Ona emen zeintzuk diran:

Otoyaren asieran onela esaten da: "Saindua izan bedi zure izena". Yainkoaren izena "saindu" izan dedin naya agertzean; baña siñizmenak irakasten digunaz ba-dakigu ongi Yainkoa'ren izena orain donea dala, len ere (Vela dala ta gero be berdin dala; ta naiz orain naiz len naiz gero "da"la diñogu Yainkoa'rentzat "len" eta "gero" zentzunik ez dutelako, Yainkoa betiko "oraingoa" dala zin-ziñez esan dezakegulako. Alakotz "izan dedilla" esatean oke azaltzen dan naya agertzen da. Ama Neskutsa'ren Abesti Ede ean argi esaten da: "Bere izena donea da".

Ondorioz beste era erabili bea -izango litzake esandakoaren orde, eta oso egokia izateko, geron aburuz, Arana Goiri'k ederki esondatu zuen au onartu genezake: "Donetsia bedi zure izena", ots, alde ta aldi guztietan "zure izena" "done"tzat guztien aldetik ona/ eta aldarikatu dezatela, asmoa ongienik aipatzean.

Gero, otoyaren biga/en zatian onela esaten da: "gure zordunai parkatzen dizkiegun ezker"; ta o fariseoen sunda dariola dlrudi, esango balkenuen: zu, guk gure zordunai parkatzen dizkiegu, beraz zuk ere parkatu bea(dizki-guzu gure zo ak. Guztiz apalago esan genezake asmo orl len esaten zanez, ots, bezela itza erabiltzean. Eta parkatu aditza erabili orde, azketsi beste aditza ere obeki esango litzake.

Azkenez, otoyaren amaitzean onela esaten da: "ez gu tentaldira eraman". Baña Yainkoa'k ez garama ziltzaldira, au ere ongi dakigu, eramango bagindu ogenean erantzukizuna izango lukelako, txe enak, aragiak eta lagunaba ak duten bezela, ta ori uierkaitza da oso. Askoz egokiago izango litzake "ez gu tentaldira eraman". Askoz egokiago izango litzake "ez gu ziltzaldian utzi" Arana Goiri'k be ondo ta apal esan zuenez, eta ziltzaldi itza erabiltzen tentaldi orde.

Ola, ene ustez, uzkuartzari dagozkion bost oke nabari-nabariak; beste amaikatxo aipa ditzakegu, geyenak erderarengatik sortuak; ona emen batzuen batzuk:

Egunero entzuten da "ikusiko gera" esaten, "alka ikusiko dugu" esan orde.

"Alta Patxi", "Aita Yulen" eta aba/ esaten da, "Patxi Alta", "Yulen Aita" eta aba(esan orde. Euzkeraz deiturak izenen atzetik jari bear ditugulako, ize-nondoak bezela.

"Deitura" itz ori "abizen" beste itzaren orde gaizki erabiltzen da; noski abizen guztiak deiturak dira, baña deitura guztiak ez dira abizenak.

"Otz-egiten du", "bero egiten du" ta aba(sa i entzuten da, ta asmo oyek euzkeraz "otz dago", "bero dago" ta abar esan bea(dira.

Orobat "euria egiten du", "edu a egiten du" ta aba/ nun-nai esaten da, "euria da", "edu a da" esan orde; edo "odeyai euria diñotse", "edu a diñotse", ta aba .

"I"az amaitzen diran bikondeai gediñen bat gañeratu ezker, "i" gedin ori "y" igidiñaz aldatu egin bea ; e.b.: dei + a = deya, otoi + ak = otoyak, sagardui + etan = sagarduyetan, eta aba . Gau/ bazte etan barna ez da eliztiaren arau au gordetzen, eta idazle geyenak be oke bera dagite; auen artean Olabide izan zan arau ori ongi gordetzen zuena.

Bikondeai buruz ba-dago baste arau bat askorentzat ez ezaguna bezela agertzen dana; auxe: "l"az amaitzen diran bikondeen atzetik "n" edo "l" jari ezkerro ta gero gediñen bat ipintzen bada, "n" "ñ" az eta "l" "ll"az aldatu bear dira, ta "i" ori kendu edo itxi diteke; e.b.: "artzain + a" = "artzaña" edo "artzaina", "erail + e" = "eralle" edo "eraille", "mardail + etan" = "mardalletan" edo "mardailletan".

"Bilbo" idatzita ikusten da nun-nai, uri oren izena euzkeraz orela dalakoan; baña izen osoa "Bilbao" da, ta "Bilbo" itzegitean egiten dan laburpena baño besterik ezta. Alde ta izkuntza guztietan egiten dira, mintzatzen, o elako laburpenak, idaztean iñun agertzen ez diranak.

Itzetan be amaika oker erderakadak sartzen diranean. Ipa alde'ko elize-tan, gogoz, "Berbo dibinoa" abesten dute, "Yainkoa'ren Itza" esan orde. Egitan, erderakada geyenak beste ainbeste oke ak ditugu, zuzendu bear-izango lirakenak.

Eta zer dala-ta ainbeste oker euzkeraz egitean? Euzkera zala oren da ta zailtasunetan ari bea beti?; ala erderarako jokera erabilli ta indartu bear al da gurean beti ere? Dana dala oke ak ugari agertzen dira euzkeraz egitean, ta nire aburuz alegin aundienak egin bear-izango genituzke zuzentzeko, oso bidezkoa ta bea a baita.

URESTARAZU'TAR ANDONI

